

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 27444-06-25

לפני: כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופט עופר גרוסקופף
כבוד השופטת רות רונן

המערערת: שרה שחם

נגד

המשיב: פקיד שומה חולון

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 8.5.2025 בת"א 56585-05-24, שניתן על ידי כב' השופטת יי בלכר

בשם המערערת: בעצמה

פסק-דין

השופטת רות רונן:

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופטת יי בלכר) מיום 8.5.2025 בת"א 56585-05-24, בו התקבלה בקשת הנתבע לסילוק על הסף של התובענה מחמת קיומו של מעשה בית דין.

יוער בפתח הדברים כי עניינו של ההליך בתביעה שהגישו בראשית הדרך המערערת ובעלה, כאשר תוך כדי ניהול ההליך בבית משפט קמא – נפטר למרבה הצער בעלה של המערערת, והיא המשיכה בניהול ההליך לבדה (להלן: המערערת; והמנוח; מטעמי נוחות יכוננו המערערת והמנוח יחד: המערערים).

רקע לערעור והליכים קודמים

2. במוקד הערעור ניצבת טענת המערערת כי יש להורות על ביטולו של הסכם פשרה שאליו הגיעו הצדדים בשנת 2012, לאחר שהתנהלה ביניהם מסכת ארוכה וסבוכה של הליכים משפטיים. ענינם של הסכם הפשרה ושל ההליכים שקדמו לו הוא בשומות מס

הכנסה שהוציא המשיב למערערים ביחס לשנות המס 1981-1984 (להלן: השומות), ובפרט בשאלת האפשרות להתיר למנוח לערוך ניכוי מיוחד בשל אינפלציה.

המנוח הגיש ערעור על השומות ביחס לשנות המס 1981-1982, אשר התקבל באופן חלקי בפסק דין מיום 12.3.92 (עמ"ה 142/86-141). לאחר מכן, המנוח הגיש ערעור נוסף על כך לבית המשפט העליון – אשר התקבל גם הוא באופן חלקי בפסק דין מיום 12.10.1994 (ע"א 2082/92). בהמשך, הגיש המנוח עתירה לבית משפט זה בכובעו כבית המשפט הגבוה לצדק באשר לפרשנות פסק הדין מיום 12.10.1994 – אשר נדחתה בפסק דין מיום 1.11.1995 (בג"ץ 1098/95).

אחר הדברים האלה, המנוח ערער גם על שומות המס לשנים 1983-1984; והוא המשיך לנקוט בהליכים רבים בקשר לשומות, לרבות בקשה לפי פקודת ביזיון בית המשפט, עתירה נוספת לבג"ץ והליכים אזרחיים שונים (עמ"ה 162/97; בג"ץ 4795/02; ה"פ (שלום ת"א) 200667/03; ת"א (שלום ת"א) 24591/04; ע"א (מחוזי-ת"א) 2782/07).

3. במסגרת ההליכים שהתנהלו בין הצדדים, הגיעו המנוח והמשיב להסכם פשרה כולל בנוגע לשומות – אשר ביום 7.11.2012 קיבל תוקף של פסק דין בע"א (מחוזי ת"א) 30802-05-10 (השופט ג' גינת) (להלן: הסכם הפשרה). בתמציתית יתואר כי בהסכם הפשרה הוסכם סך החוב של המנוח כלפי המשיב נכון ליום 25.10.2012; הוסכמו הסדרים לתשלום החוב; וכן נקבע כי תשלום הסכום יביא לסילוק מלא של תביעותיהם וטענותיהם של המערערים כנגד המשיב – ביחס לשנות המס 1981-1984 בכלל, וביחס לפרשנותם ויישומם של פסקי דין בהליכים קודמים שניתנו בין הצדדים בפרט.

4. אלא שבכך לא תמו ההתדיינויות בין הצדדים. בחודש יולי 2019 הגישו המערערים לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו הליך לביטול הסכם הפשרה (ה"פ 50096-07-19) (להלן יכונה: ההליך משנת 2019). בין היתר, טענו המערערים כי הסכם הפשרה נכרת במרמה, בשעה שהם אינם מיוצגים, על בסיס מצגי שווא וזיופים של פקיד השומה, ותחת תנאי אילוץ וכפייה.

בסמוך לאחר הגשת התביעה האמורה, הגיש המשיב בקשה לסילוקה על הסף מחמת מעשה בית דין שמחייב את המערערים. במסגרת דיון בבקשה לסילוק על הסף שהתנהל ביום 3.3.2020 במעמד הצדדים, עמד בית המשפט (כב' השופטת י' טרוסטי) על כך שלטענה בדבר קיומו של מעשה בית דין יש בסיס. בעקבות כך, הוסכם בין הצדדים

על דחיית התובענה. ערעור שהגישו המערערים לבית משפט זה על פסק הדין – נדחה גם הוא בהסכמתם (ע"א 4459/20).

5. ביום 23.5.2025 הגישו המערערים תביעה נוספת שבה התבקש בית המשפט להורות על ביטול הסכם הפשרה – היא התביעה נושא ההליך שלפניי. המערערים העלו טענות מן הגורן ומן היקב, ובכלל זאת טענו כי הסכם הפשרה נחתם במחטף ובמרמה; כי פסק הדין שנתן תוקף להסכם הפשרה בטל – שכן על הבקשה לא היו חתימות מקוריות שלהם אלא העתק של חתימותיהם; כי אין להם כל חוב בגין שנות המס 1981-1984; כי השומות הידניות שהוגשו לבית המשפט, שעל בסיסן התגבש הסכם הפשרה, הן מזויפות; כי נפלו פגמים בכריתת הסכם הפשרה; וכיוצא באלה.

ביום 8.9.2025 הגיש המשיב בקשה לסילוק על הסף של התובענה מחמת מעשה בית דין. המשיב טען כי קם מעשה בית דין ביחס לכל אחת מהטענות המועלות בתובענה, אשר כולן הוכרעו בפסקי דין חלוטים בהליכים קודמים. המשיב הדגיש את עקרון סופיות השומה – שלפיו לא ניתן לשוב ולפתוח שומה שנידונה לגופה או שחלף המועד להגשת הערעור בגינה. לשיטת המשיב, נוצר מעשה בית דין ביחס לשומות בשנים 1981-1984, ולא קיימת למערערים עוד עילת תביעה בנוגע אליהן. מעשה בית דין זה נוצר הן בהסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין; הן בהליכים שקדמו להסכם הפשרה ונגעו לגופן של השומות; הן בהליך משנת 2019, שהסתיים בפסקי דין מוסכמים בשתי ערכאות. כמו כן, נטען כי המערערים עושים שימוש לרעה בהליכי משפט – זאת לאחר שהם ניהלו עשרה הליכים נפרדים לאורך השנים בעניינן של השומות, אשר רובם נדחו בהסכמתם.

6. בית משפט קמא קיבל את הבקשה לסילוק על הסף. בית המשפט קבע כי פסק הדין בהליך משנת 2019 הקים מעשה בית דין לגבי טענות המערערים בתביעה. זאת כאשר פסק הדין בהליך משנת 2019 ניתן לאחר שבית המשפט עמד על כך שכבר אז היה קיים מעשה בית דין שמנע מהמערערים לשוב ולהעלות את טענותיהם.

עוד ציין בית משפט קמא כי מעשה בית דין נוצר אף ביחס לטענת המערערים כי הם הסכימו לדחיית התביעה בהליך משנת 2019 רק לאחר שהשופטת "אילצה אותם לעשות כן", כדי שלא לשאת בהוצאות. זאת מאחר שטענה זו נטענה בפני בית המשפט העליון בערעור שהגישו המערערים במסגרת ההליך משנת 2019 – ערעור אשר נדחה בהסכמתם של המערערים בפסק דין חלוט. כמו כן, ציין בית המשפט המחוזי כי הסכם הפשרה נכרת לפני 11 שנים – כך שכל טענה בנוגע לפגם ברצון בעת החתימה עליו – התיישנה. בית משפט קמא אף קיבל את הטענה כי המערערים עושים שימוש לרעה

בהליכי משפט – וזאת לנוכח ריבוי ההליכים שהם נוקטים באותו עניין, ובשים לב למיחזור הטענות שנדחו בעבר על ידי ערכאות אחרות.

בית משפט קמא חייב את המערערת בהוצאות על הצד הנמוך בסך של 15,000 ש"ח, וזאת לנוכח נסיבותיה האישיות.

הערעור

7. בערעור, המערערת שבה על עיקר טענותיה מהערכאה הדיונית. בכלל זאת נטען כי הסכם הפשרה נכרת במרמה, תוך הפעלת לחץ על המערערים שלא היו מיוצגים, על רקע הטעיה שלהם ומבלי שהבשילה אצלם גמירות דעת.

נטען כי מעולם לא נוצר מעשה בית דין ביחסים בין הצדדים. בטרם כריתת הסכם הפשרה, הערכאות לא הכריעו לגוף הטענות של המערערים; ולאחר הסכם הפשרה – המערערים מעולם לא קיבלו את יומם בבית המשפט, מאחר שבכל ההליכים הגיש המשיב בקשות לסילוק על הסף בשל מעשה בית דין שנוצר לטענתו בהליכים שקדמו להסכם הפשרה. משכך, לא נוצר בנסיבות העניין מעשה בית דין בנוגע לטענות המערערת, אשר לא נדונו לגופן בהליכים הקודמים.

נטען כי הסכם פשרה שקיבל תוקף של פסק דין אינו מהווה מעשה בית דין – וכי בנסיבות שבהן נפל פגם בכריתתו של הסכם הפשרה, ניתן להגיש תביעה עצמאית בכדי לעתור לביטולו.

8. לשלמות התמונה יצוין כי תחילה הערעור הוגש כבקשת רשות ערעור – ובהחלטת חברי השופט ח' כבוב מיום 3.7.2025 שונה הסיווג שלו לערעור בזכות. כמו כן, יצוין כי ביום 3.7.2025 הוגשה לבית המשפט בקשה לעיכוב ביצוע רכיב ההוצאות בפסק דינו של בית משפט קמא, עד להכרעה בערעור.

דיון והכרעה

9. לאחר שעיינו בערעור, ולאחר שנתנו דעתנו להליכים הקודמים שהתנהלו בין הצדדים ובפרט לפסק הדין בהליך משנת 2019 – הגענו לכלל דעה כי דין הערעור להידחות ללא צורך בתשובה, בהתאם לתקנה 138(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, משנמצא כי אין לערעור סיכוי להתקבל.

10. הכלל בדבר השתק עילה קובע כי "מקום שתביעה נדונה לגופה והוכרעה על ידי בית-משפט מוסמך, שוב אסור להיזקק לתביעה נוספת בין אותם הצדדים או חליפיהם אם זו מבוססת על עילה זהה" (ע"א 246/66 קלוז'נר נ' שמעוני, פ"ד כב(2) 561, 583 (1968)). כלל זה מונע מבעל דין לשוב ולהתדיין עם זולתו בנוגע לעילת תביעה שנדונה והוכרעה בבית משפט מוסמך.

הכלל נועד כדי לתמרץ צדדים לפעול למיצוי מלוא זכויותיהם – ובכלל זה מלוא הטענות והסעדים הנובעים מעילת התביעה, במסגרת ההתדיינות הראשונה. הכלל מגן על הנתבעים, שיוכלו להשקיע את משאביהם בניסיון להדוף תביעה שהוגשה נגדם, תוך ידיעה שאם הדבר יעלה בידיהם – הם לא יאלצו לחזור ולהתדיין באותו עניין פעם נוספת. כן מונע הכלל הכרעות סותרות; מצמצם את העומס על המערכת המשפטית; ומבטיח את יכולתה של המערכת המשפטית להביא סכסוכים לסיומם ולמנוע מבעלי דין להטריד איש את רעהו באותו עניין שוב ושוב (ע"א 2340-12-24 מידן נ' איגמה ניהול ומסחר בע"מ, פסקה 8 (9.2.2025)).

אמת המידה לבחינת השאלה האם נוצר השתק עילה היא מבחן זהות העילה, שלפיו יש לבדוק "האם, על-פי מהות הדברים, מדובר בשתי התדיינויות הנוגעות לעניין זהה והאם הזכות או האינטרס המוגן שנפגעו בשתי התביעות זהים" (ע"א 1445/11 מרטינו נ' רילוב, פסקה 22 (25.11.2012)). ככלל, בית המשפט ישווה את המסד העובדתי שעומד ביסוד כל אחד מההליכים – וכאשר הוא ישתכנע כי התובע יכול היה לרכז את כל טענותיו בעניין "סיפור המעשה" במסגרת ההתדיינות הראשונה – שתי התובעות ייחשבו ככאלה הנסמכות על עילות זהות.

11. בענייננו, כפי שתואר לעיל בהרחבה, בין הצדדים התנהלו הליכים רבים מאוד – במשך שלושה עשורים – בדבר השומות נושא הערעור. לאחר שנים ארוכות של התדיינות ממושכת, הגיעו הצדדים להסכם פשרה אשר קיבל תוקף של פסק דין בשנת 2012. לאחר מכן – בשנת 2019, הגישו המערערים תובענה נוספת ועתרו בה לביטול הסכם הפשרה, בטענות למרמה ולפגמים בכריתת ההסכם. תביעה זו נדחתה בהסכמתם, וגם ערעור שהגישו עליה לבית משפט זה – נדחה.

12. טענותיה של המערערת בהליך דנא זהות בעיקרן לטענות שנטענו בהליך משנת 2019. שני ההליכים נסבים על תוקפו של הסכם הפשרה, ביסוד שניהם ניצבת אותה התשתית העובדתית ובשניהם המערערת עומדת על אותם הנזקים. בראי האמור לעיל, אין כל טעם המצדיק פתיחה מחדש של המחלוקת נושא ההליך דנן. למעשה הרושם

העולה מעיון בערעור הוא כי אף המערערת אינה חולקת על הדמיון בין ההליכים. אולם לטענתה לא נוצר בהליך משנת 2019 מעשה בית דין, מאחר שהמערערים לא קיבלו שם את יומם בבית המשפט "בגלל בקשת המשיב לסילוק התובענה על הסף בשל מעשה בית דין לכאורה, שחזרה בכל הדיונים ואשר תמיד התקבלה ע"י בית המשפט", לשון הערעור.

אלא שגם פסק דין שניתן בהסכמה מקים מחסום בפני תביעה נוספת של היריב בגין אותה עילה (ע"מ 1370/07 קרמר נ' המועצה המקומית אבן-יהודה, פסקה 21 (28.12.2011)); יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי: מורה נבוכים 837-838 (מהדורה שלישית, 2025)). מכל מקום, סילוק תובענה על הסף מחמת קיומו של מעשה בית דין מהווה דחייה – ולפיכך הוא מקים מעשה בית דין אף אם טענות המערערת לא נבחנו לגופן (תקנה 43 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018; תקנה 101 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984; להרחבה על אודות ההבדלים בין דחיית תביעה לבין מחיקתה לעניין מעשה בית דין, ראו: רע"א 4398/24 מדינת ישראל נ' סופר אנג'י חברה לחלוקת גז טבעי בע"מ, פסקה 51 (2.7.2025)).

13. המסקנה היא, אם כן, כי בצדק קבע בית משפט קמא כי פסק הדין שניתן בהליך משנת 2019 בהסכמת הצדדים – מקים מעשה בית דין וחוסם את דרכה של המערערת בהליך זה. משכך, דין הערעור להידחות.

14. ההליך דנא מהווה חוליה נוספת בשורה ארוכה של ניסיונות מטעם המערערת לפתוח מחדש סוגיות שהוכרעו בין הצדדים בהליכים קודמים רבים, בכל ערכאות השיפוט, תוך שהיא נסוגה שוב ושוב מהסכמותיה. אין חולק כי התדיינות חוזרות אלה, אשר נמשכות על פני שנים ארוכות, מטילות עומס רב וטרחה על כל הנוגעים בדבר – הן על הצד שכנגד והן על בית המשפט. הוצאות המשפט שנפסקו לחובת המערערת בבית משפט קמא נקבעו גם בשים לב לדברים אלה – וחיוב המערערת בהוצאות אלה עומד בעינו ואין מקום להתערב בו.

בשלב זה, טוב תעשה המערערת אם תשלים עם התוצאה המשפטית ולא תשוב ותנקוט בהליכים נוספים בעתיד. הליכים אלה כרוכים בהשקעת תשומות רבות מצד המערערת, אשר סביר להניח כי אינן מתמצות אך במישור הכלכלי; אולם בית המשפט אמר את דברו ביחס לשומות ולהסכם הפשרה זה מכבר – וקביעותיו בנושא הן בגדר 'סוף פסוק'.

בשים לב לכך שהערעור נדחה בלא תשובה, ובהינתן נסיבותיה האישיות של המערערת כפי שהן מתוארות בבקשה לעיכוב ביצוע שהגישה – לא ייעשה צו להוצאות נוספות בערכאת הערעור.

ניתן היום, י"ד בתמוז התשפ"ה (10.7.2025).

רות רונן
שופטת

עופר גרוסקופף
שופט

דוד מינץ
שופט